

ZARATHUSTRA

RUDOLF STEINER

GA 60

19. januára 1911, Berlín

Medzi myšlienkami duchovnej vedy zaujíma popredné miesto myšlienka reinkarnácie. Myšlienka, že ľudská individualita sa musí v priebehu vývoja ľudstva na Zemi znovu a znovu prejavovať v jedinej osobnosti, je v súčasnosti, ale málo pochopená a navyše všeobecne nepopulárna. Ako sme videli a ešte uvidíme, v duchovnej vede vyvstáva veľa otázok, medzi nimi aj otázka zmyslu opakovaných pozemských životov.

Keď študujeme vývoj ľudského života na Zemi vo svetle duchovnej vedy, zistíme, že za skutočnosťou, že ľudská individualita prechádza nielen raz, ale mnohokrát, pozemským životom, je veľmi hlboký zmysel. Každá epocha a každá doba má svoj osobitný obsah, svoje osobitosti a všetky rozmanité možnosti, ktoré ponúka, si musia jednotlivé životné zárodoky človeka znova a znova osvojiť. Je to možné, pretože človek so všetkým, čo tvorí jeho bytosť, je spojený nie raz a navždy, ale znova a znova so živým prúdom evolúcie. Pri pohľade na tento vývoj ako na racionálny pokrok, do ktorého sa vlievajú nové obsahy, nové kvality, si začíname uvedomovať skutočný význam tých Veľkých, ktorí boli vedúcimi a vedúcimi duchmi rôznych epoch. Z každého z týchto Veľkých vyšli nové vlastnosti, nové impulzy pre progresívny vývoj ľudstva a v priebehu týchto prednášok sa budeme zaoberať dôležitými otázkami spojenými s takýmito vodcami ľudstva. Naša pozornosť sa dnes obracia na individualitu, ktorá je, pokiaľ ide o historické skúmanie, zahalená rúškom tajomstva – individualitu stratenú v matných prehistorických dobách, o ktorej

neexistujú žiadne dokumentárne záznamy. Mám na mysli osobnosť Zarathustru.

Osobnosť, akou bol Zarathustra, ktorého dary ľudstvu, pokiaľ sú pre nás zachované, sú pre súčasnosť také zvláštne, nám umožňuje uvedomiť si, aké veľké rozdiely vznikajú v súhrne ľudskej prirodzenosti počas rôznych epoch. Povrchný názor môže konštatovať, že odkedy je človek človekom, myslel, cítil a koncipoval myšlienky morálky presne tak, ako to robí dnes. Ale duchovná veda nám ukazuje, že život ľudskej duše a povaha ľudského myslenia, cítenia a vôle prešli v priebehu ľudskej evolúcie veľkými zmenami. Ľudské vedomie v dávnych dobách bolo celkom inej povahy a máme dôvod veriť, že v budúcnosti sa dosiahnu iné stupne vedomia, opäť veľmi odlišné od bežného vedomia dnes.

Keď upriamime svoju pozornosť na Zarathustru, musíme sa obzrieť späť na nekonečne dlhé časové obdobie. Je pravda, že niektorí moderní bádatelia stanovili dátum Zarathustry ako súčasný s dátumom Budhu, čo by znamenalo, že žil asi päť alebo šesť storočí pred kresťanskou érou. Je však príznačné, že naši moderní historici, po dôkladnom skúmaní tradícií týkajúcich sa Zarathustru, boli nútení uviesť, že osobnosť skrytá pod menom „Zarathustra“, pôvodný zakladateľ perzského náboženstva, musí byť umiestnená veľmi veľa storočia pred Budhom. Grécki historici opakovane poukazovali na to, že Zarathustra musel žiť asi päť alebo šesťtisíc rokov pred trójskou vojnou. Sme pripravení konštatovať, že historický výskum bude, akokoľvek nechtiac, nakoniec nútený uznať, že grécka tradícia je správna, pokiaľ ide o epochu, v ktorej Zarathustra žil. Duchovná veda, ktorá je založená na vnútornom poznaní, súhlasí s gréckou tradíciou, a preto je rozumné naznačiť, že Zarathustra, ktorý žil tak ako tisíce rokov pred zrodom kresťanstva, bol konfrontovaný s vedomím úplne odlišným od toho súčasného. deň.

Často som poukazoval a vysvetlím to ďalej, že ľudské vedomie bolo v dávnych dobách späté s určitými snovými stavmi, či skôr jasnovideckými stavmi normálneho ľudského života. Pračlovek neuvažoval o svete so silným, jasne definovaným zmyslovým vnímaním dneška. Spôsob, akým človek v tých pravekých časoch prijímal svoje prostredie do svojho vedomia, najlepšie pochopíme, ak si spomenieme na posledný zvyšok pradávneho vedomia, ktorý nám ešte zostal v snoch. Každý vie, ako sa snové obrazy objavujú a miznú, ako sa objavujú a miznú. Pre naše súčasné vedomie sú to väčšinou snové obrazy, nezmyselné spomienky na vonkajší svet. Hoci sú pretkané vyššími stavmi vedomia, sú pre ľudí našej doby nepochopiteľné. Obrazy, neustále sa meniace obrazy, symboly – z nich pozostáva naše snové vedomie. Každý zažil, ako sa vo sne symbolizuje napríklad oheň. Zamyslite sa nad rozdielom medzi snom a bežným bdelym vedomím. Tak ako to je, tento snový stav predstavuje pozostatok prvotného vedomia človeka. Človek vtedy žil vo svete obrazov – obrazov, ktoré neboli vágne alebo prázdne, ale vychádzali zo skutočného vonkajšieho sveta. V tomto starodávnom vedomí existovali prechodné stavy medzi bdením a spánkom av týchto stavoch bol človek tvárou v tvár duchovnému svetu. Do jeho vedomia vlastne vstúpil duchovný svet. Dnes sú dvere do duchovného sveta zamknuté proti normálnemu vedomiu človeka, ale v dávnych dobách to tak nebolo; lebo potom vstúpil do tých prechodných stavov medzi bdením a spánkom, keď sa pred ním zjavil duchovný svet vo snových obrazoch. V týchto snových obrazoch videl prácu a tkanie ducha za fyzickým svetom zmyslov. Mal priamu skúsenosť s duchovným svetom, hoci v časoch Zarathustru to bolo už nevýrazné a matné. Staroveký človek by si mohol povedať: „Vidím vonkajší fyzický svet a život zmyslov, ale mám aj skúsenosti a vnemy v inom stave vedomia; Viem, že za svetom zmyslov je ďalší svet – duchovný svet.“

Evolúcia spočíva v tom, že jedna schopnosť sa získava na úkor druhej, a tak ako sa epochy uberali, schopnosť, ktorou kedysi človek disponoval v chápaní duchovného sveta, sa zmenšovala. Naše jasné uvažovanie a kognitívne schopnosti, naše súčasné logické myslenie, ktoré považujeme za najdôležitejšiu črtu modernej kultúry – to v tých raných dobách neexistovalo. Musel ich vyvinúť človek v epoche, do ktorej teraz patríme, na úkor starého jasnozrivého vedomia. Jasnovidné vedomie sa bude musieť v budúcom vývoji ľudstva opäť kultivovať, ale iným spôsobom. Musí sa pridať k čisto fyzickému vedomiu, ktoré je spojené so schopnosťou intelektuálnej logiky. V evolúcii ľudského vedomia možno vysledovať vzostup a pád a vidíme v tom hlboký zámer vo vývoji človeka.

Vyššie opísané staré vedomie sa datuje do praveku, o ktorom neexistujú žiadne listinné dôkazy. Sám Zarathustra patrí do tohto veku, o ktorom sa k nám ešte nedostali žiadne historické tradície. Bol jednou z tých popredných osobností, ktoré dali podnet k veľkým krokom vpred v civilizácii ľudstva. Bez ohľadu na úroveň vtedajšieho ľudského vedomia, tieto vedúce osobnosti musia vždy čerpať zo zdroja, ktorý môžeme nazvať Iluminácia, Zasvätenie do vyšších tajomstiev vesmíru. Medzi takými osobnosťami boli Hermes, Budha a Mojžiš, ako aj Zarathustra, ktorých máme študovať v rámci týchto prednášok.

Zarathustra žil najmenej osemtisíc rokov pred našou súčasnou dobou a dary civilizácie, ktoré sa liali z jeho osvieteného ducha, jasne žiaria naprieč storočiami. Tí, ktorí prenikajú do vnútorných prúdov ľudskej evolúcie, ich môžu odhaliť aj po tomto časovom odstupe. Zarathustra bol jedným z tých, ktorých duša zakúsila Pravdu, Múdrost' a Intuíciu v rozsahu ďaleko presahujúcom bežné vedomie doby. V tej časti Zeme, ktorá bola neskôr známa ako Perzská ríša, Zarathustra hlásal mocné pravdy zo zmyslových svetov – oblastí ležiacich vysoko nad normálnym vedomím vtedajších ľudí.

Ak by sme pochopili význam Zarathustrovho učenia, musíme si uvedomiť, že jeho poslaním bolo sprostredkovať určitú koncepciu vesmíru jednej konkrétnej časti ľudstva, zatiaľ čo iné prúdy mali v ľudskej kultúre akoby iné poslanie. Osobnosť Zarathustru je pre nás o to zaujímavejšia, že žil v časti sveta, ktorá na svojej južnej strane priamo susedila s inou krajinou, ktorej ľudia odovzdali ľudstvu úplne iný duchovný poriadok. Mám na mysli národy Indie, z ktorých vzišli védski básnici. Oblasť presiaknutá mocným impulzom Zarathustru leží na severe krajiny, z ktorej sa šírilo veľké učenie Brahmy. Zarathustrovo poslanstvo svetu sa zásadne líšilo od brahministického učenia veľkých vodcov staroindického myslenia. Tieto indické učenia sa k nám dostali vo Vedách a v hlboknej filozofii Vedanty, ktorej zjavenia Budhu predstavujú akoby konečnú nádheru.

Rozdiel medzi dvoma myšlienkovými prúdmi – jedným vychádzajúcim zo Zarathustru a druhým zo staroindického učenia – pochopíme, keď uvážime, že človek sa môže dostať do duchovného sveta dvoma spôsobmi. Sú dva spôsoby, ktorými môžeme pozdvihnúť vnútorné sily duše nad ich normálnu úroveň, aby sme mohli prejsť zo sveta zmyslov do sveta nadzmyslového. Jedným zo spôsobov je preniknúť hlboko do vlastnej duše, ponoriť sa akoby do svojho vnútra. Druhá cesta vedie za závoje, ktoré okolo nás šíri fyzický svet. Obe cesty vedú do zmyslového sveta. Ak v intímnych zážitkoch života duše tak prehĺbime svoje pocity, predstavy a impulzy, že sily duše budú stále silnejšie a silnejšie, môžeme mysticky zostúpiť do „Ja“. Prechodom cez tú časť našej bytosti, ktorá patrí do fyzického sveta, môžeme skutočne nájsť našu skutočnú duchovnú podstatu – neporušiteľnú podstatu, ktorá prechádza z inkarnácie do inkarnácie. Keď prenikneme cez závoj vnútornej bytosti všetkými túžbami, vášňami a vnútornými skúsenosťami duše (ktoré sú len jednou našou súčasťou, pokiaľ žijeme vo fyzickom tele), potom dosiahneme našu večnú podstatu a vstúpime do sveta. ducha. Na

druhej strane, ak rozvíjame sily, ktoré nielen vnímajú fyzický svet jeho zvukmi, farbami, pocitmi tepla a chladu – ak posilníme naše duchovné sily natoľko, že dokážu preniknúť za obklopujúci závoj farieb, zvuku, tepla, chlad a iné fyzikálne javy – potom naše zosilnené duchovné sily dosiahnu nadzmyslové svety, rozprestierajúce sa pred nami do bezhraničných vzdialeností, do nekonečna. Prvý spôsob je spôsob Mystika; druhá cesta duchovnej vedy. Jedným z týchto dvoch spôsobov dospeli veľkí učitelia k zjaveniam pravdy, ktoré museli vstúpiť ľudstvu ako základ kultúry. V praveku bol vývoj ľudstva taký, že konkrétnym ľuďom bola otvorená len *jedna z dvoch ciest*. Až neskôr, v gréckej epoche (v zhode so začiatkom kresťanskej éry) sa tieto dva prúdy prelínajú a postupne sa z nich stáva jediný prúd kultúry. Keď dnes hovoríme o výstupe do vyšších svetov, je správne povedať, že človek, ktorý výstup uskutoční, musí vo svojej duši do určitej miery rozvinúť oba druhy duchovných síl – mystické sily na ceste do vnútra. seba a sily vyvinuté Duchovnou vedou, keď preniká do vonkajšieho sveta. Dnes už tieto dve cesty nie sú od seba striktne oddelené, pretože je súčasťou účelu ľudskej evolúcie, že by sa tieto dva prúdy mali stretnúť. Pred gréckou a kresťanskou érou tieto dve metódy rozvoja praktizovali rôzne národy žijúce v oblastiach, ktoré nie sú veľmi vzdialené od seba. Ich stopy nachádzame v starovekej indickej kultúre, vo védskych piesňach a v severnej zarathustskej civilizácii. Všetko, čo tak veľmi obdivujeme v starej indickej kultúre – ktorá sa neskôr prejavila v budhizme – to všetko bolo dosiahnuté vnútornou kontempláciou, odvrátením sa od vonkajšieho sveta. Oko sa muselo stať necitlivým na fyzickú farbu, ucho na fyzický zvuk, zmysly sa museli odvrátiť od vonkajších dojmov a nakoniec, so silnejúcimi vnútornými silami duše, človek dosiahol Brahma. V Brahmovi sa cítil zjednotený s vnútornou bytosťou Kozmu, pohybujúci sa a tvorivý. A tak vzniklo učenie svätých Rišiov, ktoré vtielo do Véd a žilo ďalej vo védantskej filozofii a v budhizme.

Druhá cesta pramení zo Zarathustrovho učenia. Zarathustra odovzdal svojim učeníkom tajomstvo, ako posilniť schopnosti porozumenia, aby prenikli závojom vonkajšieho sveta zmyslov. Zarathustra neučil ako indickí mystici: „Odvráťte sa od farieb, zvukov a všetkých vonkajších vnemov zmyslov a hľadajte cestu do duchovných svetov výlučne pomocou vnútornej kontemplácie, vo svojom vlastnom živote duše. Naopak, Zarathustra učil: „Posilňujte sily poznania a porozumenia pre všetko, čo žije, či už je to rastlina alebo zviera; rozumieť všetkému živému vo vzduchu a vo vode, na horských výšinách alebo v údoliach. Pozrite sa na *tento* svet!“ Vieme, že pre indického mystika bol tento svet Maya – ilúzia; odvrátil sa od nej, aby našiel Brahman; ale Zarathustra učil svojich učeníkov skôr prenikať do sveta s porozumením a cítiť za vonkajšou sférou fyzických javov realitu duchovnej sily, aktívnej a tvorivej. Toto je iná cesta. Je pozoruhodné, ako sa tieto dve cesty zbiehajú v gréckom veku, kde bolo chápanie duchovných vecí oveľa hlbšie ako v našej dobe. Toto chápanie bolo vyjadrené v symbolických obrazoch, v mytológii. Dva myšlienkové prúdy, mystická cesta do vnútra a druhá vedúca do vonkajšieho Kozmu, sa prelínali v gréckej kultúre. Jeden prúd odvodil svoje meno od mystického boha Dionýza, tajomnej bytosti, ktorú bolo možné nájsť, keď človek stále hlbšie zostupoval do svojho vnútra a tam objavil podľudský prvok, ktorý predtým nepoznal a z ktorého vyšiel. sa vyvinul do plnej mužnosti. Tento prvok, ešte nečistený, ešte čiastočne živočíšny, bol známy pod menom Dionýzos. Ďalší prvok, v ktorom oči ducha hľadeli na javy fyzického sveta, bol vyjadrený menom Apollo.¹Tak nachádzame Zarathustrovo učenie vyjadrené v Apolónovom kulte a mystickú doktrínu kontemplácie v Dionýzovom kulte v Grécku. V staroveku tieto dva prúdy vznikali oddelene, no v apollónskom a dionýzskom kulte sa spájali a miešali. Ak v našej modernej kultúre podstúpime skutočný duchovný výcvik, môžeme ich znovu zažiť oboje v jednom.

Nietzsche tušil významný rozdiel medzi kultom Apolla a Dionýza. Pravda, nevstupoval do vecí príliš hlboko, ale vo svojej prvej eseji „Zrodenie tragédie z ducha hudby“ ukazuje, že apolónske a dionýzovské kulty starovekého Grécka sú zastúpené na jednej strane v mystike. prúdu a na druhej strane v prúde, ktorý teraz vyjadruje Duchovná veda.

Zarathustra učil svojich učeníkov vidieť za každým fyzickým javom Ducha. Na tomto princípe bola založená celá ním inšpirovaná civilizácia. Teraz už nestačí povedať, že za svetom zmyslov je božsko-duchovné. Človek si môže myslieť, že tu objavil veľkú pravdu, ale nevedie to k ničomu inému ako k nejasnému panteizmu. Môžeme si myslieť, že vyjadrujeme pravdu, keď hovoríme: „Boh pôsobí za každým fyzickým javom“ – ale toto je len predstava hmlistej duchovnej sily za všetkým fyzickým. Učiteľ ako Zarathustra, ktorý skutočne vystúpil do duchovného sveta, nehovoril v tejto abstraktnej a vágnej terminológii k svojim učeníkom a svojmu ľudu. Ukázal, že tak ako sú jednotlivé fyzikálne javy rozdielne, aj duchovná podstata za nimi je raz evidentnejšia, inokedy menej. Učil, že za fyzickým Slnkom – pôvodom všetkého života a činnosti – je centrum duchovného života.

Pokúsme sa zhrnúť do jednoduchého jazyka doktríny, ktoré sa Zarathustra snažil vstúpiť svojim učeníkom. Povedal takto: „Človek, ako ho vnímame, sa neskladá len z fyzického tela, pretože toto fyzické telo je len vonkajším prejavom Ducha. Tak ako fyzické telo nie je ničím iným ako prejavom kryštalizáciou Duchovného v človeku, tak Slnko, pokiaľ je telom zo svetelnej hmoty, nie je ničím iným ako vonkajším telom duchovného *Slnka*. O duchovnej časti človeka sa hovorí ako o „aure“ – alebo „Ahura“, aby sme použili starý výraz – na rozdiel od jeho fyzického tela a v rovnakom zmysle môže byť duchovná časť fyzického Slnka nazývaná „Veľká aura“. “, pretože je to všetko zahrňajúce. Zarathustra nazval to, čo leží za fyzickým

Slnkom, *Aura Mazda* alebo *Ahura Mazdao* – Veľká aura. S touto duchovnou esenciou za Slnkom sú zviazané všetky duchovné zážitky a podmienky, rovnako ako existencia a blaho rastlín, zvierat a všetkého, čo žije na Zemi, je zviazané s fyzickým Slnkom. Za fyzickým Slnkom žije duchovný Pán a Stvoriteľ, Ahura Mazdao. Toto je odvodenie mena „Ormuzd“, Duch Svetla. Zatiaľ čo Indovia mysticky hľadali vo svojom vnútri, aby našli Brahma, Večného, žiariaceho ako svetelný stred v človeku, Zarathustra ukázal svojich učeníkov na veľkú perifériu a ukázal im, že mocný Duch Slnka, Ahura Mazdao, Duch Svetla, prebýval vo fyzickom tele Slnka. Ahura Mazdao musí čeliť svojmu nepriateľovi – Ahrimanovi, Duchu temnoty – rovnako ako človek, ktorý v sebe nosí nepriateľov svojich dobrých pudov, sa snaží pozdvihnúť svoje skutočné duchovné bytie k dokonalosti a musí bojovať proti svojim nižším vášňam, túžbam, a klamlivé obrazy klamstva a klamstva.

Zarathustra dokázal premeniť svoju koncepciu vesmíru z obyčajnej doktríny na skutočný pocit, skutočnú víziu. A tak mohol učiť svojich učeníkov, že v nich je aktívny princíp dokonalosti. Nech už bol ich vývoj v tom čase akýkoľvek, učili sa, že si uvedomujú, že tento princíp dokonalosti ich môže povzniesť do vyšších a vyšších štádií existencie. Učili ich, že vášne a túžby, klamstvo a podvod v duši vedú k nedokonalosti. Zarathustra učil o útokoch na Ahura Mazdao vo vonkajšom svete prostredníctvom princípu nedokonalosti, zla, ktoré vrhá tieň do svetla, *Angra Mainyus* - Ahriman.

Zarathustrovi žiaci si tak mohli uvedomiť, že veľký vesmír sa odráža v každom jednotlivcovi. Skutočný význam tejto doktríny nespočíval v jej teoretických konceptoch a myšlienkach, ale v pociť, ktorý vyvolával v človeku – pocit, ktorý ho naučil o jeho vzťahu k vesmíru a umožnil mu povedať: „Tu stojím – trochu svet, ale malý svet, ktorý je replikou veľkého sveta. U ľudí sa princípu dokonalosti stavia proti zlu; vo veľkom vesmíre stoja proti sebe

Ormuzd a Ahriman. Celý vesmír je ako človek nesmierne veľký a najvyššími ľudskými silami sú Ahura Mazdao – ich nepriateľ, Ahriman.“

Ak človek upriami svoju pozornosť skutočne na fyzický svet, musí konečne objaviť, že všetky javy sú súčasťou veľkého kozmického procesu; je naplnený úžasom, keď spektroanalýza odhalí skutočnosť, že rovnaké látky, aké existujú na Zemi, existujú aj na najvzdialenejších hviezdach. Vo svetle Zarathustrovho učenia sa človek cítil vo svojom duchovnom bytí, ako súčasť Ducha celého Kozmu; cítil, ako vychádza z tohto Ducha. V tom spočíva veľký význam doktríny.

Učenie nebolo abstraktné, ale veľmi konkrétne. Aj keď ľudia našej doby majú určitý cit pre duchovno za fyzickým svetom, je veľmi ťažké ich prinútiť uvedomiť si, že nevyhnutne musí existovať viac ako jedna centrálna duchovná sila. Ale tak ako existujú rôzne prírodné javy – teplo, svetlo, chemické sily a podobne – tak existujú aj rôzne rády nižších duchovných síl, podriadených síl, ktorých oblasť činnosti je obmedzenejšia ako oblasť jednej všeobjímajúcej sily. Zarathustra robil rozdiel medzi Ormuzdom a inými nižšími duchovnými bytosťami, ktoré boli jeho služobníkmi. Skôr než sa zameriame na tieto nižšie duchovné bytosti, uvedomme si, že Zarathustrova doktrína nie je obyčajný dualizmus, učenie o dvoch svetoch Ormuzda a Ahrimana. Učil, že pod týmito dvoma prúdmi vo vesmíre je *jedna* sila, z ktorej vychádza ríša svetla (Ormuzd) a ríša temnoty (Ahriman). Starí grécki spisovatelia nám hovoria, že jednotu za Ormuzdom a Ahrimanom uctievali starí Peržania ako ŽIVÚ JEDNOTU, ale v súčasnosti je ťažké znovu vytvoriť túto myšlienku. Zarathustra to nazýva *Zervane Akarene – to, čo leží za svetlom*. Aby sme získali určitú predstavu o význame tohto, zamyslime sa nad priebehom evolúcie. Musíme chápať celé stvorenie ako cestu k väčšej a väčšej dokonalosti, takže ak sa pozrieme do budúcnosti, Ahura Ormuzdu bude čoraz jasnejšia. Pri pohľade do minulosti vidíme

ahrimanské mocnosti v opozícii voči Ormuzdovi; časom však ich existencia musí zaniknúť. Vo všetkých týchto veciach musíme pochopiť, že prieskum budúcnosti a minulosti vedie k rovnakému bodu. Pre dnešného človeka je veľmi ťažké si to uvedomiť. Predstavme si pre ilustráciu kruh. Ak začneme v najnižšom bode a prejdeme pozdĺž jednej strany, prídeme do opačného, najvyššieho bodu. Ak prejdeme na druhú stranu, dostaneme sa tiež do toho istého bodu. Ak kruh zväčšíme, musíme ísť ďalej a krivka oblúka bude stále plochejšia. Nakreslite kruh väčší a väčší a oblúk sa nakoniec stane priamkou; potom obe čiary vedú do nekonečna. Ale predtým sa s menším kruhom dostaneme do rovnakého bodu po oboch stranách. Prečo by sme nemali predpokladať, že rovnaký výsledok dosiahneme, keď sú strany kruhu ploché a jeho jemné časti rovné? V nekonečne potom bod musí zostať rovnaký na jednej strane ako na druhej. Preto, aby sme si predstavili nekonečno, môžeme si predstaviť čiaru pokračujúcu donekonečna na oboch stranách - v skutočnosti kruh. Toto je abstraktná koncepcia toho, čo je základom zarathustrianskej doktríny Zervane Akarene – *Zaruana Akarana*. Ak vezmeme do úvahy pojem Čas, pozeráme sa na jednej strane do budúcnosti a na druhej do minulosti. Čas je však zverený do kruhu; dokončenie prebieha v nekonečne. Toto je symbolicky znázornené ako had, ktorý si hryzie vlastný chvost; do hada je na jednej strane votkaná Sila Svetla, ktorá je stále jasnejšia a na druhej strane Sila temnoty, ktorá sa zdá byť čoraz hlbšia. Zatiaľ čo my sami zostávame v strede, Ormuzd a Ahriman, Svetlo a Tieň sa prelínajú a do toho všetkého je votkaná samostatná, tajomná „Zaruana Akarana“ – Čas. Táto starodávna koncepcia vesmíru nehovorila len vágne: Mimo a za svetom zmyslov, ktoré pôsobia na oči a uši, existuje „Duch“. Bola odhalená akási abeceda, záznamy duchovného sveta. Predpokladajme, že si dnes vezmeme stránku knihy. Vidíme na ňom písmená a z týchto písmen skladáme slová, ale najprv

sme sa museli naučiť čítať. Tí, ktorí sa nenaučili čítať v duchovnom zmysle, nemôžu pochopiť Zarathustru; nemôžu čítať zmysel jeho učenia, ale len vidieť znaky a symboly. Zarathustrovi môžu porozumieť iba tí, ktorí vedia, ako tieto znamenia vybudovať do doktríny, *na ktorú reagujú ich duše* .

Teraz za svetom zmyslov, v usporiadanom zoskupení hviezd, Zarathustra vnímal symbolický nápis v kozmickom priestore. Tak ako my máme písanú abecedu, tak Zarathustra videl v hviezdnych svetoch vesmíru, akúsi abecedu duchovných svetov, jazyk, prostredníctvom ktorého sa artikulovali. Tak vznikla veda o preniknutí do duchovného sveta a o čítaní a výklade súhvezdí. Vedel tiež rozlúštiť znaky, ktorými Kozmickí duchovia vpisujú svoju činnosť do vesmíru. Ich jazykom je zoskupenie a pohyb hviezd. Zarathustra a jeho žiaci videli, že Ahura Mazda vytvára a prejavuje sa opisom zdanlivého kruhu na nebesiach v zmysle našej astronómie, a tento kruh bol pre nich vonkajším znakom spôsobu, akým Ormuzd prejavoval svoju činnosť človeku. Zarathustra ukázal – a to je najdôležitejší bod – že zverokruh je línia, ktorá sa sama vracia a tvorí kruh ako vyjadrenie rotácie času. V najvyššom zmysle učil, že zatiaľ čo jedna vetva Času ide dopredu do budúcnosti, druhá sa obracia späť do minulosti. Zaruana Akarana, samostatná línia Času, kruh opísaný Ormuzdom, Duchom Svetla, je to, čo bolo neskôr nazvané Zodiac. Toto je výraz duchovnej činnosti Ormuzda. Pohyb Slnka cez zverokruh je vyjadrením činnosti Ormuzda. Zodiac je vyjadrením Zaruany Akarany. *Zaruana Akarana* a *Zodiac* sú jedno a to isté slovo, ako *Ormuzd* a *Ahura Mazda* . Tu treba mať na pamäti dve veci.

Keď Slnko prechádza v lete cez svetlo, jeho plná moc dopadá na Zem; sú to sily duchovného svetla, ktoré vyslal Ormuzd z jeho ríše svetla. Znamenia zverokruhu, ktorými Ormuzd prechádza v lete alebo cez deň, prezrádzajú jeho aktivitu neobmedzovanú Ahrimanom. Znamenia zverokruhu pod horizontom sú symbolom

riše tieňa, cez ktorú prechádza Ahriman. Aké sú teda prejavy Ormuzda (ktorý predstavuje svetlú časť zverokruhu) a Ahrimana (tmavá časť) v ich činnosti na Zemi? Teraz je rozdiel medzi vplyvom Slnka ráno a napoludnie. Keď Ormuzd vystúpi z Barana do Býka, účinok jeho lúčov nie je rovnaký ako pri zostupe. Jeho lúče sa líšia v lete a v zime a líšia sa každým znamením, ktorým Slnko prechádza. Chod Slnka znameniami zverokruhu odhalil Zarathustrovi mnohé stránky činnosti Ormuzda a on tu videl prejavy duchovných bytostí, ktoré sú akoby služobníkmi, „synmi“ Ormuzda, ktorí vykonávajú jeho príkazy. Tieto podriadené sily, z ktorých každá má svoju osobitnú činnosť, sú „Amschaspands“ alebo „Ameschas Pentas“. Zatiaľ čo Ormuzd predstavuje kolektívnu činnosť Zverokruhu, Amschaspandi musia vykonávať špecializované činnosti vyjadrené vyžarovaním Slnka z Barana, Býka, Raka a tak ďalej. Činnosť Ormuzda je vyjadrená v lúčoch Slnka cez všetky svetelné znamenia zverokruhu – od Barana po Váhy či Škorpióna. Podľa Zarathustry Ahriman pracuje zo stredu Zeme, z temnoty, kde prebývajú jeho služobníci Amschaspandovci; sú odporcami dobrých géniov obklopujúcich Ormuzda. Zarathustra rozlíšil dvanásť rádov duchovných bytostí, šesť alebo skôr sedem, na strane Ormuzda; šesť, alebo skôr päť, na strane Ahrimana. Sú symbolizovaní ako dobrí a zlí géniovia, alebo podriadení duchovia, podľa toho, či kurz Slnka prechádza cez svetlé alebo tmavé znamenia zverokruhu. *Goethe myslel na týchto Ormuzdových pomocníkov, keď na začiatku Fausta v Prológu v nebi napísal : –*

„Ale vy, čisté
deti Božie, tešte sa z večnej krásy: –
Nech to, čo vždy pôsobí a žije,
vás zovrie v medziach svojej lásky;

A zachyťte sladkými a melancholickými myšlienkami
čelné príznaky jeho pôvabnosti.“ (Shelleyho preklad).

Amschaspandovci zo Zarathustry sú tie isté bytosti, o ktorých
Goethe hovorí ako o „čistých Božích deťoch“, ktoré slúžia najvyššej
Božskej sile.

Amschaspandov alebo géniov je dvanásť; nižšie sú ďalšie
duchovné sily, ktorých učenie Zarathustru rozlišovalo
dvadsaťosem stupňov. Číslo je približné, pretože sa pohybuje
medzi dvadsiatimi štyrmi, dvadsiatimi ôsmimi a tridsaťjeden. Tieto
podriadené právomoci sa nazývajú *Izerad* alebo *Izods* . O akú
triedu bytostí ide? Ak uvažujeme o Amschaspandoch ako o
dvanástich veľkých mocnostiach vo vesmíre, potom sú Izodi
podriadenými silami stojacimi za nižšími aktivitami Prírody a z
nich je od dvadsaťštyri do tridsaťjeden. Existuje ešte tretia
skupina duchovných síl – síl, ktoré v našom zmysle v skutočnosti
nie sú aktívne vo fyzickom svete ako takom. Volajú ich
Zarathustra, Ferruhars alebo Frawashars. Dvanásť síl, za ktorými
žijú Amschaspandi, je aktívnych vo všetkých fyzických aktivitách
svetla na Zemi: za Izodmi si musíme predstaviť sily ovplyvňujúce
zvieraciu ríšu. Frawasharov treba považovať za duchovné bytosti,
ktoré vedú skupinové duše zvierat.

Zarathustra tak za svetom zmyslov videl skutočný superzmyselný
svet: Ormuzd a Ahriman, za nimi Zaruana Akarana, pod nimi
Amschaspandovci, dobrí a zlí. Čo sú to Izodovia a
Frawashari? Podľa Zarathustry sú duchovnou esenciou
prestupujúcou makrokozmos, živou esenciou²vonkajších
fyzikálnych javov, ktoré vnímame zmyslami. Človek, ako stojí vo
svete, je replikou tohto väčšieho sveta; preto v sebe obsahuje
všetky sily, ktoré oduševnia väčší svet. Tak ako sme spoznali
Ormuzda v boji človeka k dokonalosti a Ahrimana v nečistých
inštinktoch a pudoch človeka, tak aj v človeku môžeme nájsť
odtlačok iných duchovných bytostí, menších géniov.

A teraz musím hovoriť o niečom, čo sa dnes môže javiť ako výnimočné vzhľadom na zvyčajné predstavy o vesmíre, ktoré zastáva človek. Nie je však ďaleko čas, keď aj vonkajšia veda zistí, že za všetkými fyzikálnymi javmi je nadzmyslový prvok, za svetom zmyslov duchovný svet. Potom si uvedomíme, že fyzické telo človeka vo všetkých jeho častiach je obrazom celého Kozmu. Kozmos sa vlieva do fyzického tela človeka a zahusťuje ho. Podľa Zarathustrovho poňatia, ktoré sa veľmi podobá duchovnej vede, teda môžeme povedať, že Ormuzd aj Ahriman pôsobia na človeka: Ormuzd ako impulz k dokonalosti a Ahriman ako impulz proti tomu. Ale duchovné aktivity Amschaspandov pôsobia aj v človeku. Musíme si myslieť, že tieto bytosti sú v človeku natoľko zhustené, že sa fyzicky prejavujú.

V časoch Zarathustru samozrejme neexistovala žiadna veda o anatómii v našom zmysle slova, ale on a jeho žiaci so svojim duchovným ponímaním sveta vnímali dvanásť prúdov Amschaspandov ako *realitu*. Videli tieto prúdy prúdiť k človeku a pracovať v ňom. Ľudská hlava bola pre nich viditeľným vyjadrením činnosti siedmich dobrých a piatich zlých prúdov Amschaspandov. Ako sa táto pravda vyjadruje v súčasnosti? Dnes anatóm zistil existenciu dvanástich párov mozgových nervov, ktoré sa v tele opakujú. Toto sú fyzické náprotivky, akoby zmrazené prúdy Amschaspandov. Existuje dvanásť párov nervov a pomocou nich môže človek buď dosiahnuť najvyššiu dokonalosť, alebo sa ponoriť do najväčšieho zla. Tak sa duchovné učenie, ktoré dal Zarathustra svojim učeníkom, opäť zhmotnilo v našom veku. Ľudia môžu považovať za veľmi fantazijné zo strany duchovnej vedy povedať, že Zarathustra hovoril o dvanástich pároch mozgových nervov, keď učil o Amschaspandovcoch, ale svet sa bude musieť okrem toho ešte veľa učiť, pretože sa nájde že všetok pohybujúci sa a tkajúci Kozmos pôsobí v človeku ďalej. Staroveké Zarathustrovo učenie je skutočne oživené v modernej fyziológii. Dvadsaťosem až tridsaťjeden Izodov zaujíma

rovnakú podriadenú pozíciu voči Amschaspandom ako dvadsaťosem nervov chrbtice voči nervom mozgu. Miechové nervy, ktoré stimulujú duševný život človeka, sú vytvorené vonkajšími duchovnými prúdmi Izodov; pôsobia do nás a kryštalizujú akoby do miechových nervov. A v tom, čo nie je z povahy nervov, ale čo z nás robí individuá, čo sa teraz neprilieva zvonku, ale žije vo vnútri - tam prebývajú Frawashari alebo Ferruhari. Žijú v myšlienkach, ktoré presahujú iba fyzickú aktivitu mozgu a nervov.

Medzi tendenciami našej doby a doktrínami, ktoré Zarathustra podával v duchovných obrazoch plynúcich za závojom zmyslového sveta, existuje pozoruhodná súvislosť. Treba však pamätať na jednu podstatnú vec. Zarathustrovo učenie ovplyvňovalo myslenie ľudí na veľmi dlhú dobu a potom na chvíľu ustúpilo do úzadia. Niekedy to bol mystický spôsob myslenia, ktorý prevládal, inokedy okultné, po tom, čo grécke myslenie do určitej miery spojilo dva prúdy. V súčasnosti sa zdá, že existuje tendencia k mystickej ceste. Mnohí sa cítia priťahovaní k indickému okultizmu s jeho sklonom k introspekcii, čo vysvetľuje skutočnosť, že základným rysom Zarathustrovho učenia sa v dnešnom duchovnom živote venuje malá pozornosť. V našom vlastnom duchovnom živote je veľa staroperzského myslenia, no v istom zmysle sa jeho najpodstatnejšie črty, samotné jadro Zarathustrovho učenia, stratilo v našom veku. Keď si opäť uvedomíme, že Zarathustrovo učenie je duchovným prototypom nespočetných príkladov fyzikálneho výskumu, potom bude kľúčová poznámka našej súčasnej kultúry nahradená inou. Teraz v náboženstve Zarathustru chýba jedna dôležitá črta takmer všetkých ostatných mystických prúdov kultúry. Dôvodom je celé jeho zaujatie makrokozmičnými javmi. Iné náboženské systémy zvýraznili kontrasty prezentované rozdelením pohlaví. Vo väčšine starých náboženských systémov sú bohyne a bohovia kontrastnými symbolmi dvoch prúdov aktívnych vo

svete. Zarathustrovo náboženstvo sa vyvyšuje nad túto koncepciu v symboloch Dobra ako svetla a zla ako tmy. Odtiaľ pochádza vznešená čistota tohto náboženstva a ušľachtilosť, ktorá ho povyšuje nad idey, ktoré hrajú škaredú úlohu v akomkoľvek úsilí o prehĺbenie myšlienkového života našej doby. Dokonca aj grécki pisatelia tvrdili, že najvyššie Božstvo vynaložilo úsilie na stvorenie Ahrimana aj Ormuzda, aby mohol existovať potrebný kontrast. To znamená, že jedna Primal Power bola postavená proti druhej. V hebrejskom náboženstve je žena Eva symbolom zla, ktoré prišlo na tento svet. V náboženstve Zarathustru nie je žiadny prvok sexuálneho antagonizmu. Nepekné veci, ktoré dnes v takej miere vstupujú do našej každodennej literatúry, vlievajú sa do našich myšlienok a pocitov a tak nepríjemne zdôrazňujú hlavné príčiny zdravia a chorôb bez toho, aby sa dotýkali podstaty života – to všetko zmizne, keď „hrdinská“ koncepcia Ormuzda a Ahriman sa chápe, keď sa v súčasnej kultúre, odetej do slov jej veľkého zakladateľa, šíri skutočný zarathustrovský vplyv. Tieto veci sa vo svete uberajú vlastným smerom a nič nemôže zastaviť pokrok pravdy, ktorá je vlastná kultúre Zarathustru. Ak sledujeme vývoj kultúry v Malej Ázii, až po neskoršie časy medzi Asýrčanmi, Babylončanmi, Egypťanmi a dokonca až do kresťanskej éry, nachádzame stopy pojmov odvodených od iluminácie veľkého Zarathustru. A nebudeme sa čudovať názoru gréckeho spisovateľa, že veľkí duchovní vodcovia nás odovzdali ľuďom časť budúcej kultúry, ktorú potrebovali. Tento grécky spisovateľ poukázal na Pytagorasa a ukázal, čo sa naučil od svojich veľkých predchodcov – geometriu od Egypťanov, aritmetiku od Feničanov, astronómiu od Chaldejcov – a ako sa obrátil k Zarathustrovým doktrínam, aby sa od nich naučil posvätné učenie o vzťahoch človeka k duchovnému svetu a skutočnému vedeniu života. Ten istý pisateľ tvrdí, že spôsob života, ktorý stanovil Zarathustra, vedie človeka nad všetky drobné konflikty, že všetky vyúsťujú do jediného veľkého konfliktu medzi Dobrom a Zlom, kde víťazstvo možno

dosiahnuť iba očistením od zla, klamstva a klamstva. Najhorší nepriateľ Ormuzda nesie meno „Calumny“ – jedna z hlavných vlastností Ahrimana. Grécky spisovateľ nám hovorí, že Pytagoras nemohol nájsť najvyššiu morálnu ideu (morálnu očistu človeka) medzi Egypťanmi, od ktorých sa naučil geometriu, ani medzi Feničanmi, od ktorých sa naučil aritmetiku, ani medzi Chaldejcami, od ktorých sa naučil astronómiu; ale že sa musel obrátiť na nasledovníkov Zarathustru, aby pochopili hrdinskú koncepciu vesmíru, keďže *samotné očistenie* môže poraziť zlo. To ukazuje, akú vysokú hodnotu pripisovali ušľachtilému učeniu Zarathustru v dávnych dobách.

To, čo som povedal, možno ilustrovať citáciami z historických dokumentov. Plutarchos napríklad hovorí, že Zarathustra učí uctievanie Svetla, pretože Svetlo je najväčším faktorom pre blaho Zeme a najvyšším duchovným faktorom je Pravda. To je v úplnom súlade s tým, čo bolo povedané.

Vráťme sa teraz opäť k starým védskym koncepciám. Boli výsledkom mystického zostupu do vnútra. Skôr ako človek prenikne k vnútornému svetlu Brahmy, stretáva sa s vlastnými vášňami, svojimi divokými a poloľudskými impulzmi. Tie sú proti jeho vstupu do pravého života ducha a duše. Indickí mystici si uvedomili, že mystickú jednotu s Brahmom možno dosiahnuť len odstránením všetkých dojmov fyzického sveta, že zmyslové príťažlivosti farieb a zvukov musia prestať. Pokiaľ tieto prvky vstupujú do meditácie, sú tu odporcovia dosiahnutia dokonalosti. Indický mystik by povedal: „Odvrhnite od vonkajších síl všetko, čo môže vstúpiť do duše; prehĺbiť sa v najvnútornejšom jadre vlastnej duše; zostúpte do ríše Dévov a keď porazíte nižších Dévov, nájdete kráľovstvo Brahman. Ale vyhýbajte sa svetu Asurov, tých bytostí, ktoré by do vás prenikli zo sveta Mayov, vonkajšieho sveta. V žiadnom prípade im nesmie byť povolený vstup.“

A teraz si vypočujte, čo učil Zarathustra svojich učeníkov: „Národy Juhu sú inak postavené a hľadajú duchovný svet iným spôsobom. Ich cesta by nepomohla národu, ktorého poslaním nie je len snívať a meditovať v tomto nádhernom svete, ale naučiť ľudstvo poľnohospodárskemu umeniu a dobývaniu divokosti. Nepozerajte sa na vonkajšie veci len ako na Mayu; musíte preniknúť za tento závoj farieb a zvuku okolo vás. Vyhnite sa všetkému, čo hrozí, že udrží vašu dušu v putách egoizmu, vyhýbajte sa všetkému, čo nesie pečať kvalít Deva! Urobte si cestu cez ríšu nižších Asurov a vystúpte do vyšších. Vaša povaha je taká, že to dokážete, ak chcete!“ V Indii Rishiovia učili, že človek nie je tak organizovaný, aby mu umožnil hľadať to, čo leží v ríši Asurov, a preto by sa mal vyhýbať ich svetu a vstúpiť do sveta Devov.

To je rozdiel medzi indickou a perzskou kultúrou. Indické národy sa učili, že Asurovia sú zlí duchovia a treba sa im vyhýbať, pretože organizácia Indiánov bola taká, že poznali iba nižších Asurov. Na druhej strane perzské národy poznali iba nižších Dévov, a preto ich učili: 'Prenikni do ríše Asurov a budeš môcť odtiaľ vystúpiť do ríše vyšších Asurov.'

Impulz, ktorý dal Zarathustra ľuďom svojej epochy, spočíval v tom, že mal pre ľudstvo dar, na ktorom by mohol pracovať po všetky veky – dar, ktorý by objasnil cestu nahor a porazil všetky falošné doktríny, ktoré klamú človeka. cesta k dokonalosti. Zarathustra sa preto považoval za služobníka Ahura Mazdaa a ako taký osobne poznal odpor Ahrimana. Jeho učenie bolo určené na pomoc ľudstvu k hrdinskému víťazstvu nad ahrimanským princípom. Jeho slová nachádzame zaznamenané v dokumentoch neskoršej doby. Inšpirovaný vnútorným impulzom svojej misie a zapálený vášňou, s ktorou sa cítil ako antagonista Ahrimana, povedal: „Budem hovoriť! Načúvajte, vy, ktorí cestujete z diaľky, a vy, ktorí prichádzate z blízka, s túžbou počuť. Dobre označ moje slová! Zlý, falošný vodca, už viac nepremôže Ducha dobra. Príliš dlho jeho

zlý dych prenikal do ľudskej reči. Vyvrátim ho rečou, ktorú mi vložil do úst Najvyšší, Prvotný. Povie, čo mi Ahura Mazdao povie. A ten, kto nepočuje moje slová, ani nerozumie ich významu, keď ich hovorím, zažije pred koncom svetových cyklov mnoho zla! *Tak hovoril Zarathustra* .

Kiež by sme si z týchto slov uvedomili, že Zarathustrov odkaz ľudstvu možno cítiť a prežívať vo všetkých neskorších epochách kultúry. Tí z nás, ktorí majú uši na to, aby počuli tlmené ozveny stále žijúce v našej dobe, budú, ak budú počúvať duchovnými ušami, počuť slabé tóny Zarathustrových slov ľudstvu pred tisíckami rokov. Pre tých, ktorí majú uši na počúvanie, možno posolstvo Zarathustru a ďalších veľkých Vodcov, o ktorých budeme hovoriť v týchto prednáškach, zhrnúť do nasledujúcich slov: „Títo duchovia zoslaní Bohom žiaria ako hviezdy na nebesiach Večného života. Nech je zaviazané každej duši vidieť ich žiaru v ríšach pozemského života.“